

Handleiding Zaad met pit! wordt boom

Naar aanleiding van de Week van het Bos 2009 (Zaad met pit!) ontvingen alle lagere scholen het zaadpakketje 'Zaad met pit! wordt boom'. Met deze teaser willen we het bosthema 'Zaad met pit!' in de klas brengen.

Naast het [zaadpakketje](#) -een honderdtal elzenzaadjes en een toelichting over de opkweek er van- bieden we jullie onderstaande handleiding.

Deze bevat in eerste plaats een uitgebreidere versie van het kweekproces, verder vind je er leuke weetjes en tips om een les 'van zaad tot boom' mee aan te vullen.

VAN ZAAD TOT BOOM

In de vrije natuur is de weg van een klein zaadje naar een grote boom een heus hindernissenparcours! Zaadjes en jonge plantjes worden immers vaak platgetrapt, opgegeten, of ze worden overwoekerd door andere planten. In een beschutte omgeving, bijvoorbeeld een boomkwekerij, gaat het opkweken van zaden vaak beter.

Maar ook in de klas kan je boompjes kweken. Een leuke en leerrijke activiteit.

Het proces van het kleine zaadje tot een jonge zaailing is gelijkaardig aan de opkweek van groenten of bloemen. Maar de opkweek van boomzaden is veel indrukwekkender, zeker als je ook op zoek gaat naar de boom die deze zaden leverde.

KWEKEN IN DE KLAS

Hieronder worden de zes stappen, vermeld op de fiche, uitgebreider besproken.

1. Zaden weken

Elzenzaad wordt pas in de maanden november en december geoogst. Hiermee sluit hij het oogstseizoen af (zie bijlage 1: oogstkalender).

De zaden worden na de oogst gedroogd om te bewaren. Dit heeft te maken met de kiemrust van de zaden.

Kiemrust

De zaden van onze inheemse boomsoorten zijn rijp in de zomer of in de vroege herfst. De meeste zaden wachten tot in het voorjaar om te ontkiemen: ze zijn in kiemrust of

winterrust. Gelukkig maar, want de tere kiemplantjes zouden maar weinig kans maken om onze koude winter te overleven.

Er bestaan twee vormen van kiemrust. Sommige zaden hebben een harde zaadhuid die wateropname verhindert. Zonder water kan het zaadje niet kiemen. In de lente, bij de warmere temperaturen, wordt het bodemleven actiever. Schimmels en bacteriën helpen het zaadje dan om de harde zaadhuid zachter te maken, waardoor het jonge plantje water kan opnemen en de groei kan starten.

Andere zaden bevatten een kiemremstof. Pas na een lange koudeperiode, bijvoorbeeld de winter, wordt die stof afgebroken. Je kunt dat proces versnellen door de zaden in de diepvriezer of koelkast te leggen!

Veel zaden combineren de twee vormen van kiemrust.

Het kleine elzenzaadje heeft echter wel water nodig om te kiemen. Daarom moeten de zaden in contact komen met water.

In de kwekerij zaaien ze de (natgemaakte) elzenzaadjes rechtstreeks in de vochtige grond. Het zaadje zal geleidelijk aan water opnemen en kiemen. In de klas kan je dit ook zo doen. Het nadeel is dat het enige tijd zal duren vooraleer de eerste kiemplantjes zullen verschijnen.

Laat je de zaadjes even in een bokaal weken, dan zullen de zaadjes sneller kiemen. Bovendien is het leuk omdat je het kiemingsproces kan waarnemen in de bokaal.

- Giet de zaden in een bokaal met water.
 - Bewaar de bokaal op kamertemperatuur en op een eerder donkere plaats.
 - Ververs het water elke dag.
- Gebruik een zeefje om de zaadjes in op te vangen als je het water afgiet.
- Zorg er voor dat de zaadjes zowieso max. 14 dagen in het water weken.

* Als je zelf elzenzaad oogst dat je kort nadien wil uitzaaien, steek je het zaad best in een plastic zak. Zo kan het zaad niet uitdrogen. Bewaar het zo niet te lang, dan gaat het schimmelen.

2. Zaaien

Nadat de eerste zaadjes in de bokaal kiemen, kunnen de zaadjes worden uitgezaaid. Vermoedelijk is dat reeds na enkele dagen.

- Vul een zaai bak met teelaarde en druk aan.
 - Giet de bokaal met zaadjes leeg in een zeef.
- ! Als je de zaadjes in de zeef mengt met een weinig (wit) zand, plakken ze niet aan elkaar. Je kan ze gemakkelijker tussen duim en wijsvinger nemen om ze uit te zaaien.
- Verspreid de zaadjes in de zaai bak. Ongeveer één zaadje om de twee centimeters.
 - Bedek de zaadjes met een fijn laagje aarde (ca. 2 mm) en druk aan.
 - Geef water. Gebruik hiervoor een gieter met een fijne broes of een vernevelaar.

3. Kiemproces stimuleren

Het is heel belangrijk dat de zaai bak vochtig blijft. Uitdroging kan alle kiemende zaadjes doen afsterven. Zorg er echter voor dat de grond ook niet te nat wordt. Als je wat aarde in de vingers neemt moet het vochtig aanvoelen, doch er mag geen water uitdruppelen.

- Zet de zaai bak op een plaats met constante kamertemperatuur en in het licht. Zet de zaai bak niet in de directe zon of op de verwarming.
 - Blijf regelmatig water geven.
- Gebruik een gieter met een fijne broes of een vernevelaar, om te voorkomen dat de tere zaailingen breken.
- De eerste kiemplantjes verschijnen.

4. Verspenen

Als de plantjes een paar centimeter groot zijn en al meerdere blaadjes hebben, zoals op de onderste foto op de fiche, is het tijd om te verspenen.

Verspenen betekent dat elke zaailing meer individuele ruimte krijgt om te ontwikkelen. Hiervoor geef je elk plantje een aparte ruimte. Dit kan in een bak met een 24-tal met elkaar verbonden potjes ofwel in aparte bloempotjes. De wortels van bomen groeien in de diepte, daarom moeten de potjes minstens 15 cm hoog zijn.

- Maak de aarde rond de tere plantjes voorzichtig los met een stokje.
- Herplant ieder plantje in een grotere pot (minstens 15 cm hoog) met aarde.
- Water en licht blijven belangrijk.

* De jonge plantjes zijn nog uiterst teer. Behandel ze zo voorzichtig mogelijk. Neem een plantje bij de blaadjes vast, tussen duim en wijsvinger. Als je het bij het prille stengeltje vastpakt heb je kans dat je de vaatjes waardoorheen de voedingsstoffen en water stromen dichtknijpt. Trek het plantje los uit de zaai bak en zet het met zijn worteltjes in het gaatje. De worteltjes mogen wel een beetje gekruld samen zitten. Druk de grond met duim en wijsvinger rond de worteltjes zodat geen worteltjes meer zichtbaar zijn. Je moet wel even drukken, niet zomaar aarde op de worteltjes leggen want er moet een goed contact zijn tussen de wortels en de aarde.

* Neem individuele bloempotjes, zo kan iedere leerling een individueel boompje 'adopter'. Let er wel op dat een aantal planten de behandeling niet zullen overleven. Wacht dus enkele dagen zodat je weet dat het verspenen gelukt is. En voorzie de potjes van etiketjes.

5. Naar buiten!

Eenmaal de verspeende zaailingen stevig groeien, moeten ze langzaam maar zeker wennen aan andere weersomstandigheden, koude, regen en wind, waarin zij straks als volwassen planten zullen leven.

Zet de plantjes in pot buiten, verplant ze indien nodig in een grotere pot. Aangezien de worteltjes nog niet aan het grondwater kunnen, blijft het belangrijk om ze water te geven. De plantjes hebben natuurlijk ook licht nodig.
Zet ze tijdens vorst terug binnen.
Bescherm ze tegen nachtvorst

* Indien nodig kan men na enkele weken wat vloeibare mest toedienen. Let op dat je de voorgeschreven dosis vloeibare meststof niet overschrijdt om verbranding van de jonge plantjes te vermijden.

* Vergeet de plantjes niet te verzorgen tijdens het schoolverlof!

6. Uitplanten in volle grond

Hopelijk kunnen de leerlingen de schoolomgeving vergroenen door hun boompje in de volle grond uit te planten.

Bomen kun je planten van november tot maart. Het lijkt een beetje triestig, zo'n klein boompje in de kou. Maar in die periode ondervinden bomen net de minste last van een nieuwe omgeving. De bomen ondergaan in de winter namelijk een vegetatierust: de bovengrondse groei en de sapstroom staan stil.

Zorg er voor dat het plantje reeds enige tijd buiten stond, vooraleer ze in de grond worden geplant. Zorg er voor dat ze niet tijdens vriesweer worden uitgeplant.

Bomen planten!

- Maak een plantput die diep en groot genoeg is om net alle wortels te bevatten (ongeveer één spade diep).
 - Haal de boom uit de pot. Neem de boom onderaan de stengel vast met je ene hand en trek met je andere hand de pot van de wortels. Probeer de aardeklomp uit de pot zoveel mogelijk intact in de put te zetten. Zo behoud je de jonge, fijne worteltjes maximaal.
 - Zet het boompje in de put. Zorg ervoor dat de hoogste wortels aan het stammetje net onder de grond zitten.
 - Vul de put op met de uitgegraven bodem. Probeer de aarde fijnkorrelig tussen de wortels te brengen. Zachtjes schudden aan de stam helpt om genoeg aarde tussen de wortels te laten vallen.
 - Als de put gevuld is, druk je de aarde aan met je voeten. Zorg dat er rond de stam geen putje is. Anders blijft het regenwater staan en zal het fragiele stammetje bij vriesweer kapotvriezen.
- Druk met je hand de aarde rond de wortels goed aan. Dit is belangrijk om goed contact tussen de aarde en de wortels te hebben.

* Als er konijnen in de buurt zijn kan je best de stengel beschermen tegen konijnenvraat. Gebruik hiervoor een petfles waarvan je de onderkant en een stuk van de tuit van de petfles wegsnijdt en de zijkant opensnijdt om deze zo rond de stengel van het boompje te zetten. Best duw je de fles flink in de aarde in de hoop dat de konijnen je constructie verder met rust laten.

Zelf zaden verzamelen

Het is belangrijk dat kinderen de relatie zien tussen de zaadjes, de boom die eruit groeit en de vruchten die deze boom draagt. Bovendien is het belangrijk dat ze ook andere zaden en hun vruchten leren kennen.

→ Els

Ga met de klas op zoek naar de herkomst van het elzenzaad. Ga op zoek naar een els, bekijk deze boom en vraag de kinderen of ze weten waar het zaad zich bevindt. Bekijk de elzenproppen. Leg uit dat de prop de vrucht is die de zaden beschermt.

→ Andere zaden

Ga op zoek naar de zaden van andere bomen. Verzamel ze in een park of in het bos, of laat de kinderen iets meebrengen en bespreek ze. Je kan de kinderen de vruchten laten sorteren: per soort (droge en vlezig vruchten), naar verspreiding (wind-water-dier) ...

Meer informatie hierover vind je in de campagnekrant.

Indien je niet de mogelijkheid hebt om echte zaden/vruchten te verzamelen, kan je gebruik maken van de fiches 'Wie is het?' om de vruchten te bespreken.

Neem een kijkje in de oogstkalender (bijlage 1), om te weten wanneer welke zaden oogstrijp zijn.

Andere zaden opkweken

Ideale zaden om te verzamelen en in de klas op te kweken zijn eikels, beukennotjes en kastanjes. Deze zaden zijn makkelijk om te rapen, aangezien ze redelijk groot zijn.

Het kweekproces is gelijkaardig aan dat van de elzenzaadjes, houd rekening met volgende zaken:

- Als je deze zaden in de herfst raapt bevatten ze nog voldoende vocht. Je kan de noten dus onmiddellijk zaaien (stap 1: zaden weken kan je overslaan).
- Omdat niet alle zaden een kiem bevatten, is het goed om de zaden even in water te leggen. De lege of loze zaden zijn immers lichter en blijven meestal drijven op water. Zaai deze zaden niet.
- Let er op dat je vers uitziende zaden raapt, en geen zaden van het jaar voordien. Zaden zijn immers maar beperkt kiemkrachtig (→ kiemingspercentage).

Bessen, zoals bijvoorbeeld meidoorns, zijn leuk om te illustreren dat het zaad in een vrucht zit. Vergelijk dit met een bekendere vrucht, zoals bijvoorbeeld een kers. Aangezien de zaden van de meeste bessensoorten een kiemrust ondergaan, lenen ze zich niet voor kieming in de klas. Ze kiemen immers niet onmiddellijk.

* Eikels kunnen kiemen terwijl ze nog aan de boom hangen of vlak nadat ze op de grond zijn beland! Deze tere kiemplantje maken echter weinig kans om de koude winterperiode te overleven. Gelukkig kunnen eikels meer dan één keer kiemen.

Kwekers steken de eikels na de oogst in een koelcel om kieming tegen te gaan. Ze komen er pas weer uit in het voorjaar, wanneer de eikels gezaaid worden.

* Het is boeiend om de kiemplantjes van verschillende boomsoorten met elkaar te vergelijken! Elk kiemplantje ziet er immers anders uit, de blaadjes zien er vaak ook anders uit dan de bladeren van dezelfde volwassen boom.

* Fiches voor de opkweek van een aantal andere zaden vind je in bijlage 2.

Een boom zonder zaad?

Niet alle bomen groeien uit een zaadje. Als je een wilgentak in de grond steekt, groeit er gegarandeerd een boom uit! De kwekers maken dankbaar gebruik van deze eigenschap. De kleine zaden van wilg hebben maar een beperkte voedselvoorraad waardoor het wilgenzaadje maar enkele dagen in leven kan blijven. Wilgen kweken uit zaad is dus zeer moeilijk. Wilgen worden direct 'geplant' (gestekt).

* Illustreer dit door in het najaar een dunnen wilgentak te snoeien en in de grond –of in een bloempot met aarde - te steken.

Experimenten

Planten hebben nood aan water, lucht, licht, aarde (warmte,)

Dit kan je illustreren door het zaad op te kweken onder vijf verschillende omstandigheden:

- met water, lucht, warmte, licht;
- zonder water;
- zonder lucht;
- zonder warmte;
- zonder licht;

Bespreek de resultaten en leid eruit af wat nodig is om goed te kunnen groeien.

- bijv. een licht- en donkerexperiment.

Zwarte els

Elzenaad groeit in elzenproppen. Die proppen zien er leuk uit, net als dennenappeltjes, maar dan in het klein. Als de kleine elzenaadjes rijp zijn, waaien ze uit de proppen. Omdat de zaadjes met lucht gevulde holtes hebben, blijven ze drijven op het water. Maar ook via de wind vinden deze kleine, lichte zaadjes hun weg.

De proppen zelf blijven lang aan de boom hangen. Het is dus geen ongewoon zicht dat je in de lente nieuwe frisgroene proppen ziet hangen naast de oude die reeds donkerbruin zijn.

* Wist je dat sijsjes, kleine vogeltjes, verzot zijn op elzenaadjes? Je vindt deze kleine zangvogeltjes vaak luid kwetterend en fluitend in groepjes in elzenbosjes. Met hun snavel peuteren ze de kleine zaadjes uit de elzenproppen.

Kiemingspercentage

Lang niet alle zaadjes kiemen. Zoals eerder gezegd zijn er zaden zonder kiem (de lege of loze zaden). Het kiemingspercentage varieert naargelang de soort.

Esdoorn, beuk zomereik en vlier zijn soorten met een hoog kiemingspercentage (70-90%). De zwarte els is er veel slechter aan toe, gemiddeld kiemen slechts 35% van de zaden!

De zaden van de ruwe berk kiemen echt slecht, slechts 15-20% van de zaden! Gelukkig hebben berken héél veel kleine zaadjes.

Andere Zaadjes worden platgetrapt of opgegeten door mens of dier. En ook als de zaadjes op een plaats belanden waar onvoldoende voedingsstoffen, licht of water voorhanden zijn, kunnen ze niet groeien.

Gelukkig produceren volwassen bomen héél veel zaden. Zo kan een eik wel 15 000 eikels dragen in één jaar.

* Het kiemingspercentage kan je illustreren door enkele elzenzaadjes in het bokaaltje met water te laten. Enkele zaadjes zullen verder ontwikkelen in het water, door het glas heen kunnen de kinderen dan zien hoe het zaad zich ontwikkelt. Je kan hen dan attent maken op het feit dat sommige zaden helemaal niet kiemen.

Van zaad tot boom...de natuurlijke cyclus

Hieronder worden de verschillende fases van het kiemproces beschreven. De bijhorende figuur vind je in bijlage 3. De geboorte van een boom...

1. Het zaad komt los uit het omhulsel.
2. De kiem begint te zwellen, waardoor de zaadhuid openscheurt.
3. Uit het puntige uiteinde van het zaad begint het worteltje van de kiem te groeien, recht naar beneden, op zoek naar water en mineralen.
4. Een vijftal dagen later is de stengel al wat gegroeid, waardoor het zaadhuisje van de grond is getild. De wortel gaat dieper de grond in en heeft al enkele zijwortels gekregen.
5. Ongeveer veertien dagen later ontvouwen de twee zaadlobben zich. Ze drukken het zaadhuisje weg, dat op de grond valt.
6. De zaadlobben kleuren groen onder invloed van het zonlicht. Vanaf nu zorgen de zaadlobben – via fotosynthese – voor het voedsel van de plant. De groen geworden zaadlobben noemen we de kiembladeren.
7. Na het verschijnen van de eerste echte bladeren, vallen de kiembladeren af. Het zaadje heeft zich ontpopt tot een klein kiemplantje, dat verder zal groeien.

WERKBLAADJES

- de geboorte van een boom' : verbind de juiste tekst met de bijhorende figuur/foto

BIJLAGEN

1. oogstkalender
2. toelichting opkweek van zaad van sporkehout
3. de geboorte van een boom

MEER WETEN?

- [campagnekrant Week van het Bos](#)
- [spelfiches en handleiding 'wie is het'](#)

Bijlage 2: opkweek van sporkehout

WAT JE MOET WETEN

1 gram zaad van Sporkehout bevat ongeveer 35 tot 55 zaadjes. Hiervan zal in ideale omstandigheden meer dan de helft kiemen en tot een boom uitgroeien.

WAT JE MOET DOEN

VOORBEREIDING VAN HET ZAAD

De zaden bij aankomst zo snel mogelijk in vochtige teelaarde mengen. Dit kan best gedaan worden in een bloempotje. Reken ongeveer tweemaal tot meermaal het volume teelaarde t.o.v. het volume zaadjes. Deze bloempot buiten stellen op een vrij beschutte plaats omdat de zaadjes een koudeperiode moeten doormaken vooraleer ze kunnen kiemen. De pot buiten laten staan tot in maart. Heel belangrijk is dat de zaden niet uitdrogen. Regelmatig controleren dat de teelaarde niet uitdroogt, dus af en toe water geven. Tegen vorst beschermen door vb. jutezakken of stro op te leggen.

ZAAIEN IN BAKKEN

Vanaf begin maart mogen de zaden uitgezaaid worden in de klas.

- 1) Zaaibak vullen met zaai- of stekgrond. De aarde aandrukken met plankje (of met de handpalm) tot op twee cm onder de rand.
- 2) Het zaad dat gemengd is in de teelaarde evenredig verdelen over de zaaibak. Aandrukken met plankje of handpalm.
- 3) Onmiddellijk water geven: gebruik bij het van boven af water geven een gieter met een fijne broes, of een vernevelaar. Het is heel belangrijk dat de zaaibak vochtig blijft. Uitdroging kan alle kiemende zaadjes doen afsterven. De zaaibak daarom niet op of in de buurt van de verwarming zetten.
- 4) Voorzie de bak van een etiket met datum en naam. Een etiket beschrijf je best met potlood. Potlood is namelijk het meest waterbestendig.
- 5) Bedek de bak met een glasplaat om de zaadjes warm en vochtig te houden. Hierbij moet je in het oog houden dat er nog enige luchtcirculatie onder de plaat moet mogelijk zijn (de jonge kiemplantjes zullen verstikken in een luchtledig afgesloten ruimte). Door condensatie van waterdamp aan de onderkant van de glasplaat kunnen hier waterdruppels ontstaan. Deze waterdruppels zullen na verloop van tijd naar beneden vallen op de zaaibak. Op deze plaatsen kunnen schimmels beginnen groeien. Schimmelgroei kan de groei van de kiemplantjes belemmeren. Dit kan eenvoudig opgelost worden door de glasplaat elke dag om te keren. Indien er geen glasplaat voorhanden is kan er ook gewerkt worden met een plastic folie. Dit is echter een stuk omslachtiger omdat de plastic folie niet mag doorhangen (de folie mag de aarde in de zaaibak niet raken). Je moet dan een soort geraamte over de zaaibak fabriceren waarover de folie gelegd wordt. Je moet ook gaatjes in de folie maken om de luchtcirculatie te verzekeren.
- 6) Leg een vel papier over de glasplaat om temperatuurschommelingen klein te houden. Om deze reden de zaaibak ook niet in volle zon zetten, en dus ook niet op de verwarming.
- 7) Zorg ervoor dat de aarde vochtig blijft. Regelmatig controleren.
- 8) Heb veel geduld! Het kan tot twee maand duren vooraleer de zaadjes beginnen te kiemen.

ONTWIKKELING VAN HET ZAAD

- 1) Verwijder de glasplaat en het papier zodra de zaailingen (de kleine kiemplantjes) verschijnen. Zet de bak op een lichte plaats, doch niet in de volle zon.
- 2) Besproei (met gieter met fijne broes of vernevelaar) de zaailingen regelmatig met water. Belangrijk is te weten dat zaailingen heel teer zijn en gemakkelijk kunnen breken onder een

sterke waterstraal. Zorg er tevens voor dat de grond niet te nat wordt (de zaailingen mogen niet verzuipen). Als je wat aarde in de vingers neemt moet het vochtig aanvoelen, doch er mag geen water uitdruppelen.

VERSPENEN VAN ZAAILINGEN

Wanneer de zaailingen een paar cm groot zijn kan men deze verspenen. Verspenen betekent dat elke zaailing meer individuele ruimte krijgt om te ontwikkelen. Elk plantje krijgt een aparte ruimte. Dit kan in een bak met een 24-tal met elkaar verbonden potjes ofwel in aparte bloempotjes. Belangrijk is dat de hoogte van de potjes op zijn minst 15 cm hoog is, dit omdat de wortels van bomen in de diepte uitgroeien. In de handel bestaan hiertoe speciale bomentrays, maar het gaat dus ook met individuele bloempotjes. Zo kan iedere leerling zijn individueel boompje toegewezen krijgen (niet vergeten te voorzien van etiketjes). De jonge plantjes zijn nog uiterst teer. Behandel ze zo voorzichtig mogelijk.

Werkwijze:

- 1) Vul de potjes met potgrond (met zaai- en stekgrond zal het ook wel lukken). Druk de aarde lichtjes aan tot ongeveer een cm onder de rand.
- 2) Met een stokje maak je de zaailingen los in de zaaibak. Niet op maar naast de zaailingen de aarde wat loswoelen (zo weinig mogelijk de zaailingen raken).
- 2) Maak met je vinger een gaatje in de verse potgrond.
- 3) Neem een plantje bij de blaadjes vast, tussen duim en wijsvinger. Als je het bij het prille stengeltje vastpakt heb je kans dat je de vaatjes waardoorheen de voedingsstoffen en water stromen dichtknijpt. Trek het plantje los uit de zaaibak en zet het met zijn worteltjes in het gaatje. De worteltjes mogen wel een beetje gekruld samenzitten. Druk de grond met duim en wijsvinger rond de worteltjes zodat geen worteltjes meer zichtbaar zijn. Je moet wel even drukken, niet zomaar aarde op de worteltjes leggen. Er moet een goed contact zijn tussen de wortels en de aarde.
- 4) Geef de plantjes water en zet ze op een warme plaats (kamertemperatuur)

AFHARDEN

De verspeende zaailingen moeten langzaam maar zeker gaan wennen aan de temperatuur buiten en aan andere weersomstandigheden zoals regen en wind, waarin zij straks als volwassen planten zullen leven. Zodra de verspeende plantjes aan de groei zijn, moeten ze op een koelere plek geplaatst worden. Bescherm ze tegen nachtvorst!! Controleer regelmatig of de plantjes niet uitdrogen. Geef nooit teveel water!! Indien nodig kan men na enkele weken wat vloeibare mest toedienen. Let op dat je de voorgeschreven dosis vloeibare meststof niet overschrijdt om verbranding van de jonge plantjes te vermijden. Vergeet de plantjes niet te verzorgen tijdens het schoolverlof.

UITPLANTEN IN VOLLE GROND

In het late najaar kunnen de bomen reeds uitgeplant worden in volle grond, op voorwaarde dat ze goed verzorgd worden (in de bosbouwpraktijk worden de planten meestal pas na twee of drie jaar groei in de kwekerij uitgeplant in het bos). Niet tijdens vriesweer planten. Maak de plaats waar je de boom in de grond wilt steken onkruidvrij. Vooral grassen moeten verwijderd worden omdat deze de jonge bomen kunnen overwoekeren en wegconcurreren. Maak een put en graaf deze een spade diep. Maak de aardklomp uit de put los. Haal de boom uit de pot. Neem hiertoe de boom onderaan de stengel vast met je ene hand en trek met je andere hand de pot van de wortels. Het is niet belangrijk of de aardklomp aan de wortels blijft hangen of niet. Hou nu de boom onderaan de stengel met je ene hand vast. Zorg ervoor dat de plaats waar de stengel in de wortel overgaat ter hoogte komt van de bodem. De plant mag nl. niet met een stuk wortel boven de grond uitsteken. Evenmin mag een gedeelte van de stengel in de grond verdwijnen. Vul nu met je andere hand de put met aarde, waarbij je erop let dat de

boom niet scheefzakt. Met je voet druk je (heel) hard de aarde aan rond de wortels (er moet een goed contact zijn tussen de aarde en de wortels).

Als er konijnen in de buurt zijn kan je best de stengel beschermen tegen konijnenvraat. In de handel zijn spiralen te koop die je onderaan rond de stengel aanbrengt. Je kan ook een petfles gebruiken. Je snijdt de onderkant van de petfles weg en langs de zijkant snij je de fles open om deze zo rond de stengel van de boom te zetten.

Je kan ook in het vroege voorjaar planten. Zorg er dan voor dat de boom op een beschutte plaats de winter doormaakt (de wortels mogen niet bevriezen). Dit kan je doen door bv. af te dekken met stro.

BENODIGD MATERIAAL

een bloempotje van variabele grootte

een zaaibak

glasplaat ongeveer ter grootte van een zaaibak

bomentray of bloempotjes van minimum 15 cm hoogte

zaai- of stekgrond

potgrond

gieter

etiketten

Bijlage 3: de geboorte van een boom

